

Korkein oikeus

Ennakkopäätökset

Etusivu » Ennakkopäätökset » Ennakkopäätökset » [KKO:2018:71](#)

KKO:2018:71

Maksuväline - Oikeudeton käyttö - Maksupalvelun käyttäjän vastuu

Diaarinumero: S2017/178

Taltionumero: 2056

Antopäivä: 1.11.2018

ECLI:FI:KKO:2018:71

A oli säilyttänyt pankki- ja luottokorttiaan lompakossaan ja korttiin liittyvää tunnuslukua pankin kirjekuoressa asianajotoimistonsa työpöydän laatikossa. A oli poistunut toimistosta noin kymmenen minuutin ajaksi lukitsematta ulko-ovea ja jättäen lompakon työpöydälleen. Tuntemattomaksi jäänyt tekijä oli tuona aikana tullut sisään toimistoon ja anastanut lompakon ja tunnusluvun. Tekijä oli pian tämän jälkeen nostanut A:n kortilla rahaa läheisestä pankkiautomaatista. Pankki katsoi A:n menettelleen törkeän huolimattomasti maksukortin ja tunnusluvun säilyttämisessä ja vaati hänen velvoittamistaan korvaamaan oikeudettomasti nostetut varat täysimääräisesti.

Korkein oikeus katsoi, ettei A:n menettely osoittanut niin moitittavaa piittaamattomuutta turvallisuusmääräyksistä ja lisääntyneestä kortin väärinkäytön riskistä, että hänen huolimattomuuttaan olisi pidettävä törkeänä. A:n vastuu maksukortin oikeudettomasta käytöstä rajoittui käräjäoikeuden tuomitsemaan maksupalvelulain 62 §:n 2 momentin mukaiseen määrään. (Ään).

MaksupalveluL 53 § (290/2010)

MaksupalveluL 62 § (290/2010)

Asian käsittely alemmissa oikeuksissa

Lapin käräjäoikeus katsoi tuomiossaan 18.12.2014 nro 14/10652, että A oli menetellyt maksukortin ja sen tunnusluvun säilyttämisessä sekä tunnuslukukirjeen hävittämisen laiminlyönnissä maksupalvelulain 62 §:ssä (290/2010) tarkoitetulla tavalla huolimattomasti mutta ei törkeän huolimattomasti. Käräjäoikeus velvoitti A:n suorittamaan pankille 150 euroa korkoineen hyläten pankin vaatimuksen siitä, että A tuli velvoittaa korvaamaan pankille koko tämän saatavan perintäkuluineen.

Rovaniemen hovioikeus katsoi tuomiossaan 20.12.2016 nro 594, että A oli menetellyt kortin ja sen tunnusluvun säilyttämisessä törkeän huolimattomasti. A oli velvollinen maksamaan pankille sen vaatimat määrältään riidattomat saatavat. Hovioikeus kumosi käräjäoikeuden tuomion ja velvoitti A:n suorittamaan pankille saatavaa 5 128,75 euroa korkoineen ja perintäkuluineen. Eri mieltä ollut hovioikeuden jäsen katsoi, että A oli menetellyt huolimattomasti, mutta ei törkeän huolimattomasti ja hyväksyi käräjäoikeuden tuomion lopputuloksen.

Käräjäoikeuden ja hovioikeuden tuomiot kuvataan tarpeellisilta osin tarkemmin Korkeimman oikeuden ratkaisussa.

Asian ovat ratkaisseet käräjäoikeudessa käräjätuomari Timo-Juhani Laurila sekä hovioikeudessa hovioikeuden jäsenet Sakari Laukkanen (eri mieltä), Kaarina Ollikainen ja Teija Ahola. Esittelijä Jimi Sillanpää.

Muutoksenhaku Korkeimmassa oikeudessa

A:lle myönnettiin valituslupa oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n 2 momentin nojalla rajoitettuna koskemaan sitä kysymystä, oliko A:n hovioikeuden tuomiossa selvitetyn katsottua menettelyä pidettävä maksupalvelulain 62 §:ssä tarkoitetulla tavalla törkeän huolimattomana.

Valituksessaan A vaati, että hovioikeuden tuomio kumotaan ja asia jätetään käräjäoikeuden tuomion lopputuloksen varaan.

Vastauksessaan pankki vaati, että valitus hylätään.

Korkeimman oikeuden ratkaisu

Perustelut

Asian tausta

1. A:n MasterCard Gold -yhdistelmäkortti ja siihen liittyvä tunnusluku (PIN-koodi) oli 22.7.2011 varastettu A:n asianajotoimistosta. Korttia oli pian tämän jälkeen käytetty, ja sillä oli nostettu rahaa toimiston lähistöllä sijainneesta pankkiautomaatista yhteensä 4 960 euroa kello 16.39 ja 16.51 välisenä aikana. A oli tehnyt asiasta rikosilmoituksen, mutta tekijää ei ollut tavoitettu.

Asian käsittely alemmissa oikeusasteissa

2. Pankki on käräjäoikeudessa nostamassaan kanteessa vaatinut ensisijaisesti, että A velvoitetaan suorittamaan sille kortilla oikeudettomasti nostetut varat täysimääräisesti korkoineen ja perintäkuluineen tai toissijaisesti ainakin 150 euroa korkoineen. A oli maksupalvelulain 62 §:n 2 momentin (290/2010) nojalla täysimääräisesti vastuussa maksukortilla oikeudettomasti tehdyistä nostoista, koska hän oli törkeästi huolimattomuudesta laiminlyönyt velvollisuutensa säilyttää maksukorttia ja siihen liittyvää tunnuslukua huolellisesti. A oli säilyttänyt tunnuslukua maksukortin läheisyydessä lukitsematta jättämässään toimistuhuoneessa, eikä hän myöskään ollut hävittänyt pankin lähettämää tunnuslukukirjettä. Pankin ja A:n välisten yleisten korttiehtojen mukaan korttia ja tunnuslukua on säilytettävä erillään, tunnusluvun sisältävä kirje on hävitettävä, eikä tunnuslukua saa kirjata helposti tunnistettavaan muotoon. Joka tapauksessa A:n menettely oli ollut ainakin huolimaton, joten hän oli sanotun säännöksen nojalla vastuussa nostoista vähintään 150 euron määrällä.

3. A on kiistänyt vaatimuksen. Hän ei ollut säilyttänyt maksukorttia ja siihen liittyvää tunnuslukua törkeän huolimattomasti eikä edes huolimattomasti.

4. Käräjäoikeus on katsonut, että kun muuta selvitystä ei ollut esitetty, A:n menettelyn huolellisuutta oli arvioitava hänen kertomiensa seikkojen perusteella. A oli kertonut, että lompakko oli anastushetkellä ollut työhuoneen pöydällä hänen asianajotoimistossaan, joka sijaitsee kaupungin keskustassa olevan kerrostalon toisessa kerroksessa. Maksukorttia koskeva tunnuslukukirje oli ollut saman työpöydän laatikossa päällimmäisenä kansiossa, jossa oli ollut maksamattomia laskuja. A oli koko päivän tehnyt toimistolla arkiston siivousta. Palattuaan jäteasemalta toimistolleen maksamaan laskuja A oli käynyt ullakolla sijaitsevassa arkistossa. Toimisto oli ollut tyhjiällä ja sen porraskäytävään johtava ovi oli ollut lukitsematta ullakolla käynnin ajan eli noin kymmenen minuuttia. Toimistossa oli useita huoneita, joten lompakon anastaneen henkilön oli täytynyt tietää hänen työhuoneensa ja mennä suoraan sinne. A oli poistunut toimistolta kello 17 jälkeen.

5. Johtopäätöksensä käräjäoikeus on katsonut, että A:n menettely oli ollut huolimaton mutta ei törkeän huolimaton. Tästä syystä käräjäoikeus on pankin vaatimukset enemmälti hyläten velvoittanut A:n suorittamaan pankille 150 euroa korkoineen.

6. Pankin valitettua tuomiosta hovioikeus on katsonut, että kun asiassa ei ollut esitetty muuta näyttöä, A:n menettelyn huolellisuutta on käräjäoikeuden toteamin tavoin arvioitava hänen kertomiensa seikkojen perusteella. Hovioikeus on katsonut, että A:n menettelyä on kokonaisuutena arvioiden pidettävä törkeän huolimattomana. Anastus on tapahtunut A:n toimistossa, jossa voi käydä ennalta sopimatta ulkopuolisia henkilöitä. Tämän vuoksi A:n olisi tullut huolellisesti toimiessaan huomioida tästä omaisuudelleen aiheutuva riski ja kiinnittää erityistä huomiota kortin ja tunnusluvun turvalliseen säilyttämiseen. Hän olisi myös kohtuullisin toimin, kuten oven lukitsemisella taikka yleisissä korttiehdoissa mainitulla tunnusluvun sisältävän kirjeen hävittämisellä, voinut hyvin suurella todennäköisyydellä välttyä aiheutuneelta vahingolta kokonaisuudessaan. Menettely osoitti selvästi piittaamatonta suhtautumista maksuvälineen hallintaan ja käyttöön liittyviin turvallisuusriskeihin. Tästä syystä A on täysimääräisesti vastuussa pankille hänen maksukortillaan tehdyistä oikeudettomista nostoista. Hovioikeus on kumonnut käräjäoikeuden tuomion ja hyväksynyt pankin vaatimuksen kokonaisuudessaan.

Kysymyksenasettelu Korkeimmassa oikeudessa

7. Korkeimmassa oikeudessa on arvioitavana kysymys siitä, onko A:n hovioikeuden tuomiossa selvitetyn katsottua menettelyä pidettävä törkeän huolimattomana ja onko hän sen vuoksi vastuussa nostoista, jotka on tehty käyttämällä oikeudettomasti hänen maksukorttiaan ja siihen liittyvää tunnuslukua.

8. A:n on tältä osin lainvoimaiseksi jääneellä käräjäoikeuden tuomiolla katsottu huolimattomuudesta laiminlyöneen velvollisuutensa huolehtia maksuvälineestä ja siihen liittyneestä tunnusluvusta. Korkeimmassa oikeudessa on siten kysymys enää vain siitä, onko A:n huolimattomuus ollut siten törkeää, että hän vastaisi täysimääräisesti pankille aiheutuneesta vahingosta.

Sovellettava sääntely

9. Maksupalvelulain tapahtuma-aikana 22.7.2011 voimassa olleen 53 §:n 1 momentin (290/2010) mukaan maksuvälineen haltijan on käytettävä maksuvälinettä sen myöntämistä ja käyttöä koskevien ehtojen mukaisesti. Erityisesti hänen on kohtuullisin toimenpitein huolehdittava maksuvälineestä ja siihen liittyvistä tunnistetiedoista. Maksuvälineen haltijan velvollisuus huolehtia maksuvälineestä ja siihen liittyvistä tunnistetiedoista alkaa, kun hän vastaanottaa ne.
10. Lain 62 §:n (290/2010) 1 momentin 2 kohdan mukaan maksupalvelun käyttäjä, joka on tehnyt maksuvälinettä koskevan sopimuksen palveluntarjoajan kanssa, vastaa maksuvälineen oikeudettomasta käytöstä vain, jos maksuvälineen katoaminen, joutuminen oikeudettomasti toisen haltuun tai oikeudeton käyttö johtuu siitä, että hän on huolimattomuudesta laiminlyönyt 53 §:n 1 momentin mukaiset velvollisuutensa. Pykälän 2 momentin mukaan maksupalvelun käyttäjän vastuu maksuvälineen oikeudettomasta käytöstä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa on enintään 150 euroa. Tätä rajoitusta ei sovelleta, jos maksupalvelun käyttäjä tai muu maksuvälineen haltija on toiminut tahallisesti tai törkeän huolimattomasti.
11. Maksupalvelulaille on pantu täytäntöön maksupalveluista sisämarkkinoilla annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2007/64/EY (maksupalveludirektiivi). Sen tarkoituksena on edistää jäsenvaltioiden yhteisten maksupalvelumarkkinoiden toimintaa. Direktiivin 56 artiklassa on säädetty maksuvälineitä koskevista maksupalvelunkäyttäjän velvollisuuksista. Sen 1 kohdan a alakohdan mukaan maksupalvelunkäyttäjällä on velvollisuus käyttää maksuvälinettä sen myöntämistä ja käyttöä koskevia ehtoja noudattaen. Artiklan 2 kohdan mukaan maksupalvelunkäyttäjän on 1 kohdan a alakohdan soveltamistarkoituksessa heti maksuvälineen saatuaan erityisesti toteutettava kaikki kohtuulliset toimet huolehtiakseen maksuvälineeseen liittyvien henkilökohtaisten turvatekijöiden säilymisestä.
12. Direktiivin 61 artiklassa on säädetty maksajan vastuusta oikeudettomista maksutapahtumista. Sen 1 kohdan mukaan maksaja on enintään 150 euroon saakka vastuussa oikeudettomiin maksutapahtumiin liittyvistä menetyksistä, jotka aiheutuvat kadonneen tai varastetun maksuvälineen käytöstä tai, jos maksaja on jättänyt huolehtimatta henkilökohtaisten turvatekijöiden säilymisestä, maksuvälineen väärinkäytöstä. Artiklan 2 kohdan mukaan maksajan on vastattava kaikista menetyksistä, jotka johtuvat sellaisista oikeudettomista maksutapahtumista, jotka hän on aiheuttanut toimimalla petollisesti tai laiminlyömillä tarkoituksellisesti tai törkeän huolimattomasti yhtä tai useampaa 56 artiklassa tarkoitettua velvollisuuttaan. Tällaisissa tapauksissa ei sovelleta tämän artiklan 1 kohdassa mainittua enimmäissummaa.
13. Direktiivin 61 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää maksupalvelunkäyttäjän kannalta lievemmästä vastuunjaosta. Suomessa maksupalvelun käyttäjän vastuu oli kuitenkin edellä kohdissa 9 ja 10 kuvatuin tavoin säädetty vastamaan direktiiviä niin, että maksupalvelun käyttäjä vastasi oikeudettomasta käytöstä 150 euroon asti, mikäli hänen menettelynsä on ollut huolimaton, ja täysimääräisesti, mikäli hänen menettelynsä on ollut tahallista tai törkeän huolimaton.
14. Maksupalveludirektiivi on sittemmin kumottu uudella maksupalveludirektiivillä 2015/2366/EU. Uuden maksupalveludirektiivin myötä maksupalvelulakia on muutettu 13.1.2018 voimaantulleella lailla (898/2017). Uudessa maksupalveludirektiivissä ja sen perusteella muutetuissa maksupalvelulain säännöksissä maksupalvelunkäyttäjän vastuuta oikeudettomasta käytöstä on täsmennetty ja osin lievennetty entisestään. Laajempia periaatteellisia muutoksia ei kuitenkaan ole tehty. Myös nykyisen sääntelyn nojalla maksupalvelun käyttäjä vastaa oikeudettomasta käytöstä täysimääräisesti, mikäli hänen menettelynsä on ollut tahallista tai törkeän huolimaton.
15. Maksupalvelulain muuttamisesta annetun lain (898/2017) voimaantulosäännösten mukaan uusia säännöksiä maksupalvelun käyttäjän vastuusta sovelletaan, jos maksuvälinettä on käytetty oikeudettomasti lain voimaantulon jälkeen. Nyt ratkaistavana olevassa asiassa maksukortin oikeudeton käyttö on tapahtunut 22.7.2011, joten asiaa on arvioitava tapahtuma-aikana voimassa olleiden maksupalvelulain säännösten nojalla ottaen huomioon lain perustana olleen maksupalveludirektiivin säännökset.
- Huolimattomuuden arvioinnin lähtökohdat*
16. Alkuperäisen maksupalveludirektiivin johdanto-osassa todetaan, että maksupalvelunkäyttäjän mahdollisen huolimattomuuden arvioimisessa on otettava huomioon kaikki olosuhteet. Väitetyn huolimattomuuden todisteet ja sen vakavuusaste on arvioitava kansallisen lainsäädännön mukaisesti (perustelukappale 33).
17. Maksupalvelulain esitöiden (HE 169/2009 vp s. 68) mukaan arvioitaessa sitä, millaisia varotoimia maksuvälineen haltijalta voidaan kohtuudella edellyttää, on otettava huomioon, että tavanomaiset maksuvälineet on yleensä tarkoitettu käytettäväksi päivittäisessä maksamisessa ja että niitä on sen vuoksi voitava kuljettaa mukana. Toisaalta taas voidaan odottaa maksuvälineen haltijan säilyttävän maksuvälineitä vähintään yhtä huolellisesti kuin käteistä rahaa.

18. Lain esitöissä (s. 68) on todettu, että maksuvälineen haltijalta edellytettäviin kohtuullisiin varotoimiin voidaan yleensä katsoa kuuluvan esimerkiksi sen, että hän säilyttää maksukorttia ja siihen liittyvää tunnuslukua erillään niin, ettei sivullinen voi yhdistää niitä toisiinsa. Maksuvälineen haltijalta ei kuitenkaan voida vaatia kohtuuttoman pitkälle meneviä turvajärjestelyjä. Esimerkiksi se, että maksuvälineen haltija säilyttää sekä maksukorttia että tunnuslukua kotonaan, ei vielä sinänsä merkitse sitä, että hän olisi laiminlyönyt huolellisuusveloitteensa. Huolellisena menettelynä voidaan yleensä pitää esimerkiksi sitä, että maksuvälinettä säilytetään lompakossa tai käsilaukussa ja tunnuslukua kotona lipaston laatikossa.

19. Törkeästä huolimattomuudesta on lain esitöissä (s. 75) todettu, että sillä tarkoitetaan sellaista erittäin vakavaa varomattomuutta, joka osoittaa selvästi piittaamatonta suhtautumista maksuvälineen hallintaan ja käyttöön liittyviin turvallisuusriskeihin. Jotta huolimattomuutta voitaisiin pitää törkeänä, maksuvälineen haltijan toiminnan on selvästi ja olennaisesti poikettava siitä, mitä huolelliselta menettelyltä vaaditaan. Arviointi on kokonaisharkintaa, jossa voidaan kiinnittää huomiota erityisesti vahinkoriskin suuruuteen ja varotoimenpiteiden toteuttamismahdollisuuteen. Esitöiden mukaan törkeästä huolimattomuudesta voi olla kysymys esimerkiksi silloin, kun maksukortin haltija on säilyttänyt maksukorttia ja siihen liittyvää tunnuslukua samassa lompakossa.

20. Maksupalvelulaki on muuttanut merkittävästi maksuvälineen käyttäjän ja pankin tai muun palvelunjärjestäjän välistä vastuunjakoja. Aikaisemmin sovellettavan kuluttajansuojalain 7 luvun 19 §:n mukaan (385/1986) tilinhaltijana oleva kuluttaja vastasi luottokortin tai muun tunnusteen oikeudettomasta käytöstä, jos tunnusteen joutuminen sen käyttöön oikeudettomalle johtui tilinhaltijan huolimattomuudesta, joka ei ollut lievää. Ennen lainmuutosta syntyneellä oikeuskäytännöllä, kuten Korkeimman oikeuden ennakkoratkaisulla KKO 2006:81, ei siksi ole merkitystä arvioitaessa nykyään täyden vahingonkorvausvastuun tuottavaa maksuvälineen käyttäjän törkeää huolimattomuutta.

21. Maksupalvelulain 53 ja 62 §:n soveltamisesta ja siihen liittyvästä huolimattomuuden asteen arvioinnista ei ole Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksiä. Törkeää huolimattomuutta muilla oikeudenaloilla on Korkeimman oikeuden käytännössä arvioitu esimerkiksi tiekuljetussopimuksiin (KKO 2005:77, KKO 2001:17 ja KKO 1995:71) sekä tilintarkastajan vastuuseen (KKO 1997:103) liittyen. Korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä kynnys menettelyn katsomiseksi törkeäksi huolimattomuudeksi on ollut korkealla. Törkeänä huolimattomuutena on pidetty sellaista toimintaa, joka on ollut lähellä tahallista menettelyä ja siten häikäilemätöntä ja välinpitämätöntä seurausten suhteen.

22. Korkein oikeus on lisäksi ratkaisussaan KKO 2016:73 arvioinut verkkopankkitunnuksen huolellista säilyttämistä. Siinä kysymys oli vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetun lain 27 §:n 1 momentin 2 kohdan arvioimisesta eli siitä, oliko tunnistusvälineen oikeudeton käyttö johtunut tunnistusvälineen haltijan huolimattomuudesta, joka ei ole lievää. Korkein oikeus katsoi tunnistusvälineen haltijan menettelyn lievää suuremmaksi huolimattomuudeksi, kun tämä oli säilyttänyt kotona puolisonsa tietämässä paikassa verkkopankkitunnuksia, joita puoliso oli oikeudettomasti käyttänyt luottoja hakiessaan. Toisin kuin nyt ratkaistavana olevassa asiassa, ratkaisussa ei siis arvioitu sitä, oliko tunnistusvälineen haltijan menettelyä pidettävä törkeänä huolimattomana.

Korkeimman oikeuden arviointi tässä asiassa

23. A oli säilyttänyt maksukorttia lompakossaan ja siihen liittyvää tunnuslukua asianajotoimistossaan työpöydän laatikossa. Tunnusluku oli edelleen ollut pankilta tulleessa kirjeessä. Anastuksen tapahtuessa A oli jättänyt toimiston tyhjilleen ovea lukitsematta noin kymmenen minuutin ajaksi käydäkseen viemässä asiakirjoja ullaolla olevaan arkistoon. Tällöin hän oli jättänyt lompakkonsa työpöydän päälle.

24. Maksupalvelulain ja -direktiivin mukaisessa vastuunjaossa riskit maksuvälineen oikeudettomasta käytöstä kuuluvat lähitökohtaisesti palveluntarjoajalle. Huolimattomasti toiminut palvelun käyttäjä vastaa yleensä vain melko pienestä kiinteästä rahamäärästä. Vastuun täysimääräinen siirtyminen palvelun käyttäjälle on puolestaan poikkeuksellista ja edellyttää tahallista tai törkeästä huolimattomuudesta johtuvaa laiminlyöntiä. Kuten edellä kohdista 19 ja 21 ilmenee, maksupalvelulain esitöissä ja oikeuskäytännössä törkeänä huolimattomuutena on pidetty sellaista menettelyä, joka on selvästi ja olennaisesti poikennut siitä, mitä huolelliselta menettelyltä vaaditaan. Törkeä huolimattomuus on siis ilmeistä piittaamatomuutta ohjeista ja riskeistä. Maksupalvelulain esitöissä todetun mukaan törkeän huolimattomuuden arviointi on kokonaisharkintaa, jossa voidaan kiinnittää huomiota erityisesti vahinkoriskin suuruuteen ja varotoimenpiteiden toteuttamismahdollisuuteen.

25. A:n menettelyä on ensiksi arvioitava suhteessa maksuvälinettä koskeviin ehtoihin ja siihen, mitä yleisesti pidetään riittävän huolellisena toimintatapana. A on sitoutunut pankin laatimiin henkilöasiakkaiden yleisiin korttiehtoihin, joiden mukaan tunnuslukua on säilytettävä huolellisesti, erillään kortista ja mieluiten vain muistissa. Nimenomaisesti ehdoissa on todettu, ettei korttia ja tunnuslukua saa säilyttää esimerkiksi samassa lompakossa, laukussa tai matkapuhelimen muistissa helposti

tunnistettavassa muodossa eikä lukitussa autossa. Ehdossa kortinhaltija on lisäksi sitoutunut hävittämään pankista saamansa tunnusluvun sisältävän kirjeen ja olemaan kirjaamatta tunnuslukua helposti tunnistettavaan muotoon.

26. Yleisissä korttiehdoissa ei ole määritelty huolimattoman tai törkeän huolimattomuuden rajaa. Sopimusehdoilla ei voitaisikaan muuttaa palvelun käyttäjänä olevan kuluttajan vastuuta hänen vahingokseen. Yleisten korttiehtojen määräykset kortin ja tunnusluvun säilyttämisestä vastaavat pitkälti lain esitöissä lausuttua. Keskeinen huolellisuusvaatimus koskee sitä, että maksuvälinettä ja henkilökohtaista turvatunnusta ei saa säilyttää yhdessä. Kohdassa 18 selostettujen lain esitöiden mukaan huolellisena menettelynä voidaan yleensä pitää esimerkiksi sitä, että maksuvälinettä säilytetään lompakossa tai käsilaukussa ja tunnuslukua kotona lipaston laatikossa.

27. Maksukorttia on tarkoitus käyttää päivittäin, joten lompakko, käsilaukku tai matkapuhelin ovat tavanomaisia kortin säilytyspaikkoja. Etenkään erilaisten tunnuslukujen ja muiden tunnisteiden yleistyttyä ei voida edellyttää, että tunnisteet olisivat vain muistin varassa. Myös maksukorttiin liittyvää tunnuslukua on voitava säilyttää kirjallisena paikassa, josta se on verraten helposti saatavissa. Jos tunnuslukua säilytetään kotona, kortti ja tunnusluku ovat käytännössä varsin usein lähekkäin samassa tilassa. Tästäkin syystä huolellinen menettely edellyttää, ettei tunnistetta säilytetä sellaisessa muodossa, että se on helposti yhdistettävissä maksukorttiin.

28. A ei ollut säilyttänyt tunnuslukua kotonaan vaan omassa asianajotoimistossaan. Työpaikat ovat erilaisia sen suhteen, ovatko ne kotia suojattomampia paikkoja tunnusluvun säilyttämiseen. Asianajotoimistoa on pidettävä lukittuna, eikä asiakkailta tai muilla ulkopuolisilla ole vapaata pääsyä työtiloihin. Korkein oikeus katsoo, ettei A:n menettelyä ole syytä pitää moitittavana sen johdosta, että hän on säilyttänyt korttia lompakossa ja tunnuslukua työpöydän laatikossa työpaikallaan, vaikka ne ovat ajoittain olleetkin lähellä toisiaan.

29. A on säilyttänyt tunnuslukua alkuperäisessä pankin kirjekuoreessa vastoin nimenomaista sopimusehtoa. Tämä on lisännyt riskiä siitä, että säilytyspaikkaan päästyään ulkopuolinen voi nopeammin löytää tunnusluvun ja yhdistää sen tiettyyn maksukorttiin. Korkein oikeus katsoo kuitenkin, ettei pankin tunnuskirjeen säilyttäminen yksinään, ilman muita väärinkäyttöriskiä lisääviä tekijöitä, vielä merkitse törkeää huolimattomuutta.

30. Tässä tapauksessa oikeudettoman käytön riskiä on olennaisesti lisännyt se, että A on ullakolla käydessään jättänyt toimiston oven lukitsematta ja lompakkonsa työpöydälle. A on itsekin myöntänyt menettelleensä huolimattomasti. Arvioitavana on kuitenkin se, osoittaako tällainen varomattomuus niin selvää ja moitittavaa piittaamattomuutta turvallisuusmääräyksistä ja menettelyn aiheuttamista riskeistä, että huolimattomuutta olisi pidettävä törkeänä.

31. Kodin tai työpaikan ulko-oven lyhytaikaisen lukitsematta jättämisen merkitystä arvioitaessa huomioon on otettava muun muassa asunnon tai työpaikan sijainti ja siihen liittyvä vaara siitä, että joku ulkopuolinen luvatta tulee sisään ja anastaa kortin tunnuksineen. A:n työhuone on sijainnut kerrostalon toisessa kerroksessa sijaitsevassa toimistossa, jonka sisätiloihin ei ole näköyhteyttä ulkoa. Kysymys ei siten ole ollut avoimesta julkisesta tilasta, kuten ravintolasta tai uimarannasta, jossa ulkopuolisella olisi hyvä näkö- ja kulkuyhteys. On ollut sattumanvaraista, että ulkopuolinen tekijä oli A:n lyhyen poissaolon aikana tullut toimistoon ja ehtinyt löytää ja anastaa lompakon ohella myös laatikossa olleen tunnusluvun.

32. Korkein oikeus katsoo, että A on menettelyllään lisännyt anastuksen ja kortin oikeudettoman käyttämisen riskiä, joka olisi ollut kohtuullisin toimin torjuttavissa. A on ammatiltaan asianajaja, joten hänen on täytynyt tiedostaa menettelynsä liittyneet riskit. Toisaalta A:n huolimattomuus hänen jätettyään oven lukitsematta ja lompakon pöydälle on ollut kertaluontoista. Näin aiheutunut vaara on ollut lyhytaikainen eikä se ole ollut kovin todennäköinen.

33. Näitä seikkoja kokonaisuutena arvioituaan Korkein oikeus päätyy siihen, ettei A:n menettely osoita niin vakavaa piittaamattomuutta, että hänen katsottaisiin laiminlyöneen huolellisuusvelvollisuutensa törkeästä huolimattomuudesta. Näin ollen A:n vastuu maksukortin oikeudettomasta käytöstä määräytyy käräjäoikeuden tuomion mukaisesti.

Tuomiolauselmä

Hovioikeuden tuomio kumotaan. Asia jätetään käräjäoikeuden tuomion lopputuloksen varaan.

Asian ovat ratkaisseet oikeusneuvokset Marjut Jokela, Pekka Koponen (eri mieltä), Ari Kantor, Päivi Hirvelä ja Lena Engstrand (eri mieltä). Esittelijä Tiina Väisänen.

Eri mieltä olevien jäsenten lausunnot

Oikeusneuvos Engstrand: Kohtien 1 – 22 osalta olen samaa mieltä kuin Korkeimman oikeuden enemmistö. Muilta osin lausun seuraavaa:

A on säilyttänyt maksukorttiaan ja siihen liittyvää tunnuslukuaan asianajotoimistossaan saman työpöydän eri osissa, korttia lompakossaan työpöydän päällä ja tunnuslukua työpöydän laatikossa ylimmäisenä. Tunnusluku on edelleen ollut pankilta tulleessa kirjeessä. A on jättänyt toimistonsa tyhjilleen ja ulko-oven lukitsematta noin kymmenen minuutin ajaksi, jolloin anastuksen tekijä on ehtinyt varastaa maksukortin sisältäneen lompakon ja tunnuslukukirjeen.

Korkeimman oikeuden perustelujen kohdassa 19 selostetulla tavalla törkeällä huolimattomuudella tarkoitetaan sellaista erittäin vakavaa varomattomuutta, joka osoittaa selvästi piittaamatonta suhtautumista maksuvälineen hallintaan ja käyttöön liittyviin turvallisuusriskeihin. Jotta huolimattomuutta voitaisiin pitää törkeänä, maksuvälineen haltijan toiminnan on selvästi ja olennaisesti poikettava siitä, mitä huolelliselta menettelyltä vaaditaan. Arviointi on kokonaisharkintaa, jossa voidaan kiinnittää huomiota erityisesti vahinkoriskin suuruuteen ja varotoimenpiteiden toteuttamismahdollisuuteen.

Velvollisuudet suojata maksuväline ja siihen liittyvät tunnistetiedot ovat maksuvälineen haltijan tärkeimpiä velvollisuuksia ja hänen on huolehdittava näistä velvollisuuksistaan heti maksuvälineen ja tunnistetiedot saatuaan. Näiden velvollisuuksien täyttäminen on erittäin tärkeää maksuvälineen haltijan varojen suojelemiseksi sekä petoksiin ja oikeudettomaan maksutilille pääsyyn liittyvien riskien rajoittamiseksi. Velvollisuudet ja niihin liittyvä erityinen huolellisuusvaatimus ilmenevät sekä suoraan lainsäädännöstä että yleisistä korttiehdoista. Maksupalvelulain 53 §:n 1 momentin maksuvälineen haltijalle asettama velvollisuus huolehtia maksuvälineestä ja siihen liittyvistä tunnistetiedoista rajoittuu toisaalta kohtuullisiin toimenpiteisiin.

Lain esitöissä on perustelujen kohdassa 18 selostetulla tavalla todettu, että maksuvälineen haltijalta edellytettäviin kohtuullisiin varotoimiin voidaan yleensä katsoa kuuluvan sen, että hän säilyttää maksukorttia ja siihen liittyvää tunnuslukua erillään niin, ettei sivullinen voi yhdistää niitä toisiinsa. Tätä voidaankin pitää keskeisenä seikkana arvioitaessa kortinhaltijan huolimattomuuden astetta.

Erillään säilyttämistä koskevan velvollisuuden laiminlyönti on selvä silloin, kun maksukorttia ja tunnuslukua säilytetään fyysisesti täysin samassa paikassa kuten lompakossa. Enemmistön perusteluissa on huolimattomuuden arvioinnissa viitattu kohdassa 32 A:n menettelyn kertaluonteisuuteen. Käytännössä kuitenkin jo mahdollisuus esittää näyttöä kortinhaltijan menettelystä vahinkotapahtuman ulkopuolella kuten esimerkiksi sitä, säilyttikö hän muulloinkin kuin anastuksen tapahtuessa korttia ja tunnuslukua lompakossaan, ovat rajoitetut. Keskeistä on maksukortin luvattomaan käyttöön johtaneessa tapahtumassa ilmenevä huolimattomuus.

Tämän ohella on otettava huomioon, että tässä asiassa on tullut selvitettyksi A:n muuten kuin tilapäisesti säilyttäneen maksukorttiin liittyvää tunnuslukua asianajotoimistonsa työpöydän laatikossa ylimmäisenä. Tunnusluku oli edelleen ollut pankilta tulleessa kirjeessä, vaikka A oli maksukorttia koskevien yleisten korttiehtojen mukaan sitoutunut hävittämään tunnusluvun sisältävän kirjeen. Säilyttämällä tunnuslukua tällä tavalla sopimusehtojen ja myös lain säännösten vastaisesti A on osoittanut piittaamatonta suhtautumista maksuvälineen hallintaan ja käyttöön liittyviin turvallisuusriskeihin. A on siten tietoisesti korottanut merkittävästi vaaraa siitä, että sivullinen pystyisi yhdistämään tunnusluvun maksukorttiin. Myös toteutunut tapahtumainkulku osoittaa, että tunnusluku oli pikaisesti löydettävissä ja yhdistettävissä maksukorttiin.

Tunnusluvun varomattoman ja huolimattoman säilyttämisen johdosta A:n olisi tullut olla entistä varovaisempi maksukortin säilyttämisessä tunnuslukua sisältävän kirjeen läheisyydessä. Tämä erityinen varovaisuusvaatimus on korostunut siitä syystä, että A ei ollut säilyttänyt tunnuslukua kotonaan tai muussa yksityisessä paikassa, vaan työpaikallaan eli asianajotoimistossa, jossa säännönmukaisesti käy ulkopuolisia.

Korostuneesta huolellisuusvelvollisuudesta huolimatta A on anastushetkellä jättänyt lompakossa olevan maksukortin lukitsemattoman ja tyhjillään olevan asianajotoimistonsa työpöydälle, eli pankilta tulleessa kirjeessä olevan tunnusluvun välittömään läheisyyteen. Tämän ei voida katsoa täyttävän edellä mainittua vaatimusta maksukortin ja tunnusluvun säilyttämisestä eri paikassa. Koska kysymys on ollut toisessa kerroksessa sijaitsevasta toimistosta, jonka sisätiloihin ei ole näköyhteyttä ulkoa, on jossain määrin sattumanvaraista, että ulkopuolinen tekijä on A:n noin kymmenen minuutin poissaolon aikana ehtinyt anastaa maksukortin ja tunnusluvun. Asianajotoimiston sijainti kaupungin keskustassa huomioon ottaen ja kun kysymys on ollut paikasta, jossa säännönmukaisesti käy ulkopuolisia, tätä tapahtumaa ei voida kuitenkaan pitää arviointiin vaikuttavalla tavalla epätodennäköisenä tai ennalta-arvaamattomana. Näillä perusteilla A:n menettelystä aiheutunut vahinkoriski on ollut merkittävä.

A on laiminlyönyt huolehtia yhdestä maksuvälineen haltijan tärkeimmästä velvollisuudesta eli maksuvälineen ja siihen liittyvien tunnistetietojen säilyttämisestä erillään, vaikka hän olisi helposti ja yksinkertaisilla toimenpiteillä kyennyt ehkäisemään maksukortin väärinkäytön. Erityisesti varotoimen laiminlyönti koskee tunnusluvun säilyttämistä pankilta tulleessa kirjeessä,

mikä menettely osoittaa A:n ilmeistä piittaamattomuutta ohjeista ja riskeistä. A on tietoisena tunnusluvun huolimattomasta säilyttämisestä jättänyt maksukortin paikkaan, jonne ulkopuolisilla oli ollut esteetön pääsy, maksukorttiin erittäin helposti yhdistettävissä olevan tunnusluvun välittömään läheisyyteen. A:n toiminnan on katsottava selvästi ja olennaisesti poikenneen siitä, mitä huolelliselta menettelyltä vaaditaan.

Edellä mainittuja seikkoja kokonaisuutena arvioiden A:n menettelyä on pidettävä törkeän huolimattomana. Näin ollen hän on maksupalvelulain 62 §:n 2 momentin mukaisesti täysimääräisesti vastuussa pankille hänen maksukortillaan tehdyistä oikeudettomista nostoista. Hovioikeuden tuomion lopputulosta ei tule muuttaa.

Oikeusneuvos Koponen: Olen samaa mieltä kuin oikeusneuvos Engstrand.

Julkaistu 1.11.2018 Päivitetty 7.11.2018